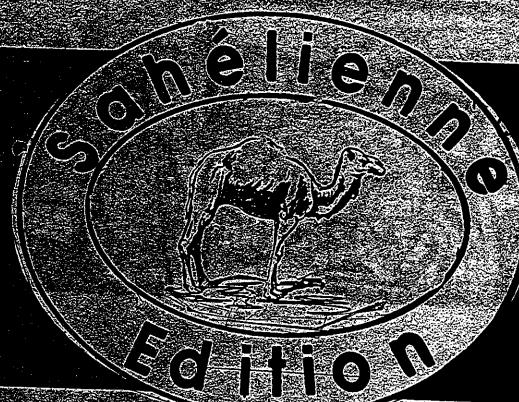

Feburuyekalo san 1994 - BOKO - N° 02

A SONGS : CORMOC 20

Saheli

N'i ye baara min ke,
i b'o de nafa soro

Faransi y'an ka jamanar marali min
ke, a ye dabaliw tige walas an ka siri
a la lo ka dinc ban.

Dabali foto : A y'an ka mara
couekormw yelema, ka fanga
latomen sariyakuraw le minnu be
tali ke a yere ka mara kecogo la
Faransi yen.

Dabali filanen Ayelakoliso daycie
nansarakanna kantakarilagos
ku bo dala.

Dabali sabanan : A ye jamanaw
bea dambu k'u fara-fara.

Dabali naaninan : A ye warisoda
ka siri ya raka warisoba la, ka ton
sigi k'o waajibiyi an ka nemogow
kan.

Dabali duurunan : A y'a kanu don
jamanaw konenabobagaw la, k'o
yelema, walasa u kana se kajanta.

Faransi o baara min ke kabin bi
ma se u vo lno de soro an na
selawariko in na. Tilé kelen koro,
tonsigiyoro keler na, a ye jamanar
14 wuli ku ja u sen kan. A ye
jamanaderwlabila wariba tigw ye.
A y'an ka Santanya jira.

Ko ic ic ni sababu tc. An ycrew
nobabianta in na. Ni mabaara min
ke i vre labonni na, i t'o nafa soro.
Selawari laasili min fil niye, obc
na ni geleuya caram, ye ar hakili te
mimnu na.

Anw minnu tc ko kunna, an kan
hakili sigi waleyaw iz. Fen o fen be
jamanar lagoes, an k'o legen.

Faantanya koro ye cossi ye.

Morlaka

FANGA NI SARIYA

Marije Nare ye Bamako kafo kuntigya ke nansaratile la.

Nansaratile tun y'a dama ko ye. Dow ye tɔgɔ sɔrɔ i'n'a fo Madenba si, ka da u ye damatemen kow ni tɔnɔli minnu ke.

Dow ye tɔgɔ sɔrɔ ka d'a kan u ye fanga ke ni hakili ye. Marije Nare b'o mɔgɔw la.

An ye masala dɔ sɔrɔ maakɔrow da, o be Mɔsi faama Moro Naba ni Marije de kunkan.

A jjirala k'a fo ko nin masake fila ye njɔgon ye Bamako. Moro Naba kabakoyara. A ko Ee! Marije, e Njɔgon masake, i tɔgɔ bɔlen don, ika maraka bon, halifarisogot'e la. Masakeya ka kan ka don farikolo la, e te mɔgo belebele

Marije Nare

ye. E ne te ne la wa?

Marije y'i kanto. Ee Moro Naba, e y'i diya. N'ekomin, o de be ke. Sɔsɔbaga t'i la. Mɔgɔw be ɲunuma dugumakifo. Mɔsiw be sirani ne; isago be kowla. Ne Marije dun ka mara mɔgɔw be fanga fadenya. Mɔgo kelen kelenne be b'i sanga fanga ma. Bees ye woro ye; si te kaman ye. An te kelen ye. Ne te se ka farisogo sɔrɔ i n'a fo e Moro Naba...

Nin ye masala ye min be mɔgɔw lafaamuya; u k'a don ko kabini Marije Nare tile la demokarasi ko tun be yen. Nka bonya ni karama a ni jekabaara tun ye o demokarasiko sinsin.

Morilaka.

Sefawari jaasira

Farafina jamana tan ni naani de jelen be sefawari la. Faransi de b'a wari kunmabo. Faransi wari tama kelen tun be ben sefawari dɔrɔme tan ma. Zanwuyekalotile 10 n'a tile 11, jamana tan ni naani ninnu peresidanw, ka fara Faransi minisiri ni FMI kuntigi kan, olu ye njɔgon ye ke Dakari, Senegali faaba la. Uben n'a kan ka do bo sefa wari barika la. A nana ke sa Faransi wari tama kelen be ben sefa wari dɔrɔme mugan ma. A barika tilala fila ye.

Kuma caman foia ko in senkɔro. Ajira la ko farafina kɔkan jago barika be ka dogɔya kat'a fe. K'o be jamana masina ninnu ka yiriwali seginkouka fola, nin

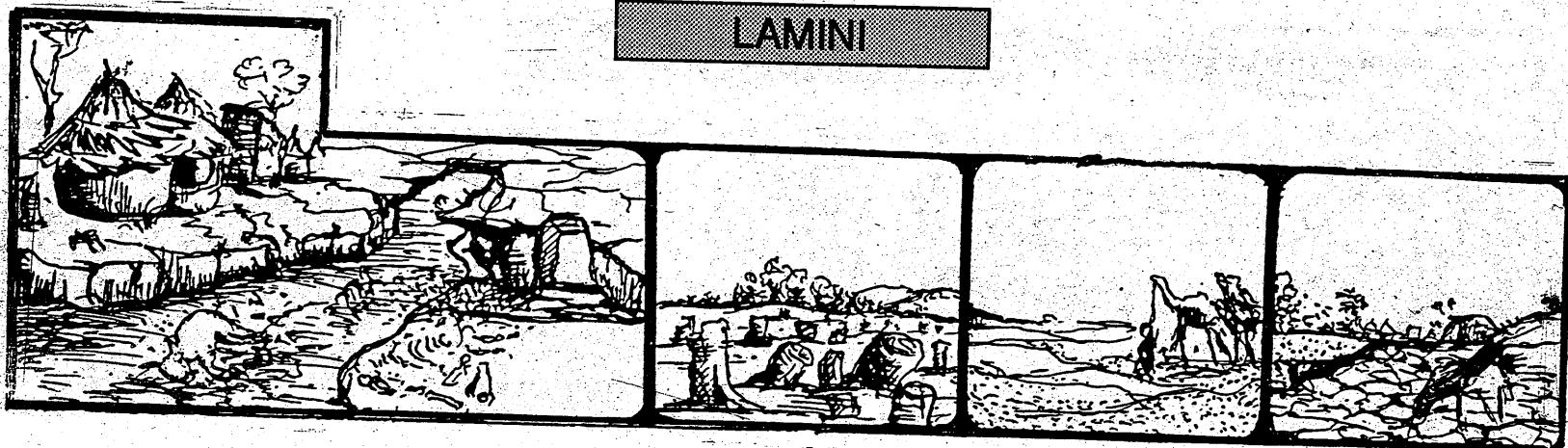
sariya tali ye de k'an ka nafasɔrsiraw dayele yiriwali siratigela. A kumaw cayara an da tɛna se o bees ma yan. Nin bees ye kumawyeminnu be fo k'an hakiliw sigi dɔrɔn. N'o te, kuma kolomayɔro yere be yen. E sirilen be mɔgo min na nafoloko kadara kɔnɔna na n'o y'a fo ka dan yɔrɔ min e na se ka temen o kan. Kabini farafinna jamanaw ye yɛremahorɔnya ta, u y'a kɔlɔsi ko tubabutile ye jamanaw dancew bo cogo min na, o'ta to cogo si la a jamana kelen kelenna si ka se ka bo njɔgo la. Jamana kuntigw wulila ka njɔgonyw ke walasa u be se ka fara njɔgon kan cogo min na ka barika sɔrɔ. Federason di Mali sigira sen kan

Mali ni Senegalik; nka o ma sira sɔrɔ. O njɔgonna caman kera o cogo kelen na. K'a ta o donw na fo bi jamana si ma se ka fara njɔgon kan ka nafasɔrsiraw yiriwali ta ni sebe ye. O t'a bali njɔgonyw ka ke jamana kuntigw ni njɔgon ce. Nafolow be ta ka taa tonsigibaw ke. Ta te mana, sisit'e bo. A ko geleyara.

An b'o la, Faransi nana an ka wari barika tila fila ye. Geleya cɔrila ka t'a fe. Jamana dow la, fanga ye sariya ta ko fosi kana fara feerefɛn si sɔngɔ kan yanni kalo saba hakɔ ce.

An fe Mali la yan a foia ko feerefɛn damadɔw be yen, k'olu sɔgɔn ka to u nkɔro la sanni feerefɛn ka tige.

Job TERA

LAMINI

Mana Jahadi

An be don min na bi, a ka gelén ka taa Sugu la, ni mana t'i bolo ka sanni ke ka k'a kono, walima ka sanni ke k'a soró mana ma d'i ma i k'i ka fén bila a kono. Bi-bi in na, an ka dugubaw konoona n'u lamini bëe kéra mana kuntanw ye.

Fijné be manaw ta ka ta n'u ye fanbëe; yorow be nogò, baganw b'u dun; mana dunté yelema, baganw be laban ka sa. A jirala ko mana kunko ka ca kojugu, bawo a b'an ka lamini tijé kosebe. N'i ye jatemine ke, farafinna, pereperelatige la, Malila, ib'a dòn, ko lamini ma tijé kosebe, ka farajejamanaw bò, bawo anfeyan, isini manca. Isini ka ca yoró o yoró, lamini man ni yen. Mana yere y'a dama fén jugu ye, n'a fóra ka isini sisi fara o kan, isini dun fana be mana dilan, o kóni ye ñejne kelen ye ñejne kan.

Waati dòw kerala, farajela fén tila bëe tun ye mana ye: sigilan be dilan ni mana ye, sabara be dilan n'a ye dumunifén be k'a kono, walima k'a meleke n'a ye. O fén manama ninnu mana tijé, u be jeni, walima k'u filli. Nin fila si man di lamini na. O kelen de be Mali la sisan. Palanw, sabaraw, sigilanw, hali dumunibolanw, ninnu bëe de ye mana ye bi. Caman té jatemine

ke, k'a fo ni mana kéréla dumuni man kan kan ka bò a kono. Nka mogodòw bëyen, dumunibò minen manama be kéró u bolo fo k'a ngesen, u t'a filli; u be dumuni bò a kono, fo ka t'a fo k'a farala, a be mago ne. Olu ye fén ye, an ka kan ka min ñejni kosebe.

Ne kóni be se ka min fo malidenw ye, o ye u k'a laje ka segin u ka baarakeminen dòw madònnin, in'a

fo filen, kunan ani fagaw. Minnu fana be awaji ni minfénwérèw min manabuteliw kono, u k'a laje ka buteliwéremaw nini. Nin bëe de kun ye walasa an kana lamini lançóka bila an denw ne, walasa an k'an yere kisi bana sidònbali camanma; barilaminilançogolibéna ni banasidònbali ye hadamaden ma.

Teyo Hageman.

- An ye Bamusa ka foli sèben soró ka bò Sajurubugu. (Baginda)
- Mamadu Dunbuya, sènekela don ka bò Sajurubugu. A ka foli sèben ser'an ma. Mamadu ye ladilikan sèben a ka bataki kono ka ñesin jamana ñemogòw ni jamanadenw ma tilennenya ni ladiriya siratige la. A ko an k'an jija ka dannaya sinsin an ni nogon ce, ka yurugu yurugu kélé.
- Mamadu konta, ale ye lakòlikaramogò ye Baginda. Bamanankan donbaajana don. Aka bataki ser'an ma. Acésirilen be bamanankan kalanni yiriwali la. O siratige la, a ye gafe laben min be kalan nogoya kalandenw ma kosebe.
- Aoua Fofana min sigilen be Parí (Faransi) ale ye an ladònniya an baarakemogon Fransis Simonis ka ko la n'ale bamanantogò ye Fatogòma Jara. Aka kalan kuncera ni seereyasében (dipulòmu) dili ye a ma. A ka baara kelen ye karamogòw nisondiya kosebe.

Aw ni ce a'ka folikanw na

CIKELAW KUNKANKO

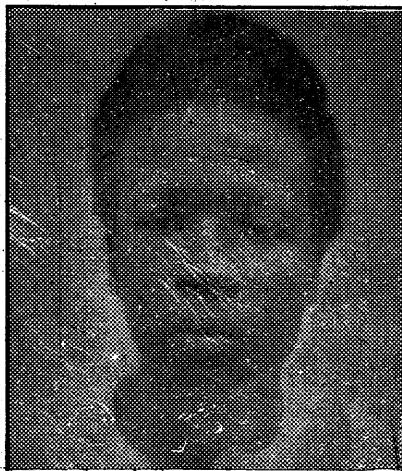

Ladiliyan ni yere

Ninyekunnafo ni yekajesin an balima cikelaw, bagan maralaw ni monnikelaw ma, dugu yiriwalibaara siratige konumanw na.

Duguyiriwaliye dugumogow bee kunko ye. O de koson geleyaw dönni n'u segesegeli, ani feere minw ka kan ka tige k'u kels, olu ka ta bee lajelen fe. O te se ka ke ben ni kelenya ko dugu kono, bawo nsana döw ko :

- Mogó kelen hakili kelen
- Mogó fila hakili fila
- Jekafó ye daamu ye.
- Konkulu jelen de be bii fo.
- Duguw te yiriwa dugudenw ko
- Kafó te yiriwa fo kafoduguw ka yiriwa sira ta

Yaya Damele

- Mara te yiriwa fo kafow ka yiriwa sira ta
- Jamana te yiriwa fo maraw ka yiriwa

sira ta

Heyi ! n balimaw an t'a laje sa wa, demebaawcayara an ka jamana kono, jamanadenw t'u cesiri sa. O.N.G., FIDA, A.T.D.2, UWAZEN monjo, kerimali, Afirikeri n'u nogonnaw olu bee nalen don deme ni yiriwa siratige de kama, an ka ben walasanin jekulu dobese ka k'annteriye. Nindemebaawko ni ben ni kelenya te yoro minw na olu te se yen.

- Yiriwalibaaraw te sira sorobalikukan ko.

Anka kalansow jo, ka kalansigi senkan walasa an ni jekulu in dobe je k'an bolo di nogon ma, ka yiriwalibaaraw ke, nogon fe an ka duguw kono.

*Yaya Damele FIDA Zafukuntig
Zenzana*

Sefawari jaasira, an mago ma sa .

Sefa wari jaasira o ye tine ye; nka o korote k'ante bobilen. Nka an nanama sumalen fana te bode. N'an bora, oy'a sorò an y'an hakiliw jakabo ka siraw nini minnu be yiriwa lase an ma.

Min ye cikelaw ta ye wari in jaasili be se ka ke sababu ye ka nafasorosira dayelen du ye. Misali la n'an ye koori ta, an b'a ye k'ale sannifeere be ke kokan ni dolari wari ye. O koro ye ko koori mana feerela, a b'a songokoro hake nogon fila de ladon jamana kono. Malomin be sena a'feyan an'a cikelaw yegelya sugubee dosorosanda mado

ninnu na, du na lafiya sorò u ka malo na se ka san; sabu min be bokokanka na, do na fara o songakan. Ni y'a men i nogon kokan sannikela te, o y'a sorò min b'i bolo koro, o songo ka gelen ni yorjan ta ye.

O mana bo yen n'an ye baganmara fana laje, an b'a kolosi ko Mali be jamana caman ne o la. Jamanaw be farafinna yan, wa u ka ca yere, olu ka sogo be bokokan, tubabu jamanaw la. O jamana döw ye Kodiwari, Benen, Gabon, Libi ani dowerewye. Sefa wari jaasilen kokan sogo songobena geleya

u ma. N'an y'an wasa don o baara la a fo an tene se ka taa bagan ni sogo feere olu ma k'a sannifeere laben ka teme korelen cogo kan ! sabu bee b'a döñ ko Mali be, bagan feere Kodiwari. Nka goferenaman ma deli ko sannifeere ke a kunko ye.

O bee mana bo yen an ka bololabaarakelaw ka minan minnu be dilan an fe yan olu fana na sanbaga sorò u yere koro yan.

An bee ka wuli k'an joka wari in jaasili kunben ni ben ni nogon faamu ye.

Job TERA

KONISAN

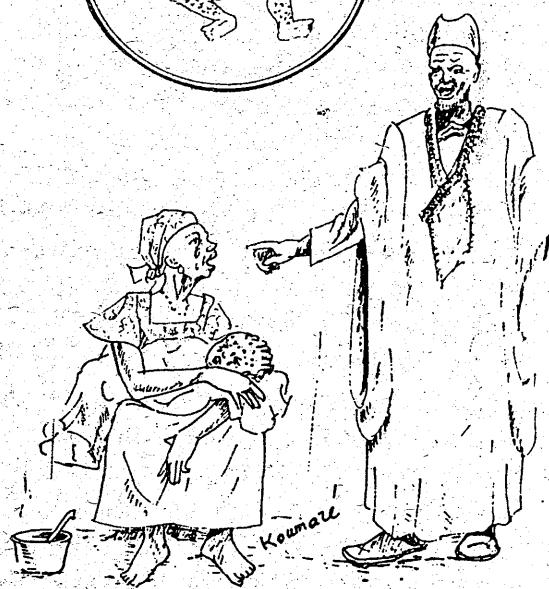
Nonisan ye yelema-yelema bana ye min be mogo sosoco kosebe. Wa banakise min b'a bila mogo la, o be se ka soro fanbes.

Noni be soro cogodi?

Denmisennin nonitobe banakise ninnu fili finge fe ka bo a nun n'a da fe. Ni denmisen kenema y'o sama, bana in be yelem'a fe, o yelemai be se ka ke tile tan nognon kono.

Noni be don mun fe?

- farigan (fari kalaya be se 39 malima 40°C ma)
- new be bilen

- sogosco be caya
- wiwi ni nunjiw be bo
- kise-kiseninw be bo fari la.

Bana juguyalen :

- keneya soro mandi, sanko ninakilima

KALAN NI YERETENABO

yoro fanfe.

- dumuni be goya banabaato da, a te se k'a dun.

- A mogo faga ka teli.

Fen minnu be noni juguya :

- san hake (ni san te 4 bo)
- kelennabila, ladonbaliya
- dumunidesse (ni dumuni deselen don den na)
- bolocibaliya.
- Denmisennin furakebaliya
- banakisew cayali farikolo la.

Nonisan ka kan ka kunben, bawo a keneya man di

A be kunben ni boloci de ye.

Noni kubenni :

Ni den ye kalo kononto soro, a bolo ka kan ka ci. Ci ko kelen doron, den be se ka kisi noni jugu ma. Ni den bolo cira a kalo wooro, n'a ye kalo kononto soro, aw y'a bolo ci tun, n'o kera farigannin b'a mine, nka ni asipirini dir'a ma, a be keneya.

Noni kunkow

Hali ni noni keneyara, a nokun be yen, min be se ka juguya nonitoko ma. A ka gon

denmisennin mokundama la, bari a b'o segin kofe. Noni be se ka finge bila mogo la, i n'a fo fiyen, tulogeren. A be se sogosogonijeto ka sogosogo lawuli k'a juguya. Noni waati, walima a temennen, a be se ka fogonfogonnabanaw nidusukundimiw

lase mogo ma. Aw kana son kalo wooro ka temen den kank'a soro a bolo ma ci. N'o kera, o ka fisa den ma, wa a na aw yere bo wariba bo la.

N'an ye «P.E.V.» ka boloci matarafa, an man kan ka tamakiya cogo si ni nonisan ye. «P.E.V» dalen don aw bee ka faamuyali la cogo min, a b'a nini bee feten, an ka denmisew boloci ci, walasa k'u kisi noni ma.

Sidalamin Ag DOHO.

SAHEL KALAN COGO

Saheli kalanbagaw, bamanankan signiden kuraw kalanni kan'aw kamanagan.

minnu ni minnu kakan olu file nin ye :

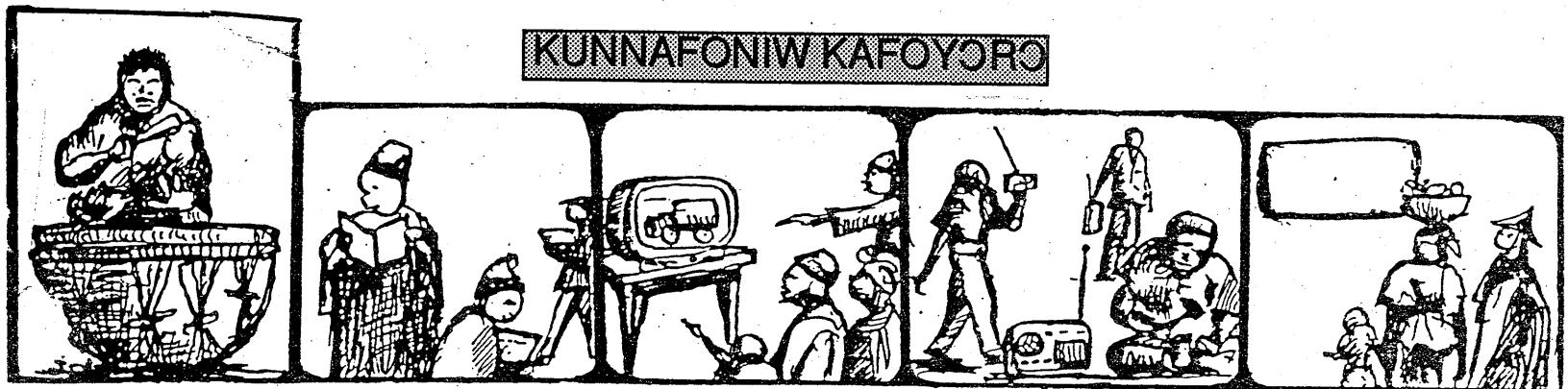
ɛ = è - lɛfè = lèfè

ɔ = ò - ɔɔs = sòrò

ɲ = ny - ɲinàn = nyinàn

ŋ = ng - ŋòmì = ngòmì

An b'a nini sahelikalanbagaw fe, aw kana koro n'aw be ka Saheli kalan; n'a y'a soro aw ka suma, aw kana dusu; dɔɔnin - dɔɔnin don. Ji be don ba la dɔɔnin-dɔɔnin.

KUNNAFONIW KAFOYORO

Ni bëe tun ye jisumanin k'i koliji la ...

Zanwuyekalo tile 3, san 1994 la, Mali dögötöröw ye baarabila dō ke. Tijena baarabila in geleyara.

Baarakeyoro fən o fən mana baarabila ke, Jamana b'o yorō ye, sanko dögötöröw; olu koni ka baarabila ye degunba de ye jamana n'a denw kan. N'i y'a men kəneya ni kəneya sabatili; hadamadenw ni lakanani, dögötöröw de don.

Baarabila in kun tun ye njogon faamuyabaliya ye baarakela ninnu ni goferenaman ce. Cakeda dōw bē yen sisān olu bē wele ko EPA, o kōrōye ko cakeda ka ko bëe ye a yere ye, goferenamanta koni ye deme ye ka s'u ma, nk'a t'uta i n'a fo cakeda minnu te EPA ye.

Ko in bolila bamako dögötöröso belebele damadōw kan n'o ye Opitali ponzé, gabiriye li Ture, Kati dögötörösoba ani jolitayoro min bē korofinna sira la n'a bē wele ko INRSP. Cakeda ninnu baarakelaw ka dusuyereyere bē yorō min kan, o ye k'a

jira u la u bëna ke baarakela sugu jumenw ye ; u bë na ke goferenamanbaarakela lakikawyewa, tari kontara baarakelaw de ?

U ma se ka jaabi jōnjōn sōrō nin jininkali ninnu na ka bō fasōnemogō kunda la. O kelen, u y'a naniya k'u kōdon baara la tile 3. Aa ! lakika la, o geleyara. O bolein kō, cakeda werew y'u kanbō goferenaman ma, ko ni pereperelatige ni fesefeseli ma ke u ye, u fana na baara bila.

U ka fo la goferenaman y'a laje ka fokabenke, nka Arajo mali mogow ma son goferenaman ka folenw ma. A ma na minkō, a k'er'oye. Zanwuyekalo tile 27 ka t'a bila fo a tile 28 na, uy'u kōdon baara ma. Wa halibio sa, katigelen fila man ni bulon kelen kōnō de.

Dōde ka kan k'i da ; nka o kōrōte ko dabaa ta ye siranje, walima kōdonbaliya ye koyi, koto njogon ta la de bē karatabugu men si la.

Jokolo Adama Kulibali

Jolibon kiri temennen kō...

Fangakoro njemogō minnu bē bolo la jolibon kiri temenen kosanni nafoloko kiri ce, fanga ye mogō saba labila u la yanni kiiri don ce.

O mogō saba ninnu ye Jibirili Jalo, Filifen Sisoko ani Sanbu Sumare ye.

Job TERA

Nizeri San 126, ni 32

Domakéba min tun bē Nizeri, n'a togo tun ye ko Bawa Hauwa, a fatura zanwuyekalo tile 19, k'a sito, san 126 la. Bawa taara ka filiyato fila t'a kō, ani den 17. Denw na dögomanin si bē san 9 na. Nka nin bëe la Bawa Sara n'a ni 32 dafalen ye.

A suturali kera u ka lada kadara kōnō. U y'a su meleke ntura wolo la ka t'a don.

Jokolo Adama

TOGO: Jonnī ye mugu jugu wuli?

Zanwuyekalo tile duuru, sōrōdasi maabannen dōw ye mugujugu wuli lome sōrōdasi kan belebele dō kōnō. Mogow ka fo la, sōrōdasi ninnu naniya tun ye Togotaw ka peresidan boneni y'a ni na ; bawo peresidan Yadema ka baaraké yorō dō ye kan in ye.

Nka sōrōdasi ninnu caman ninena. A jirala k'a fo ko Togokaw ni ganakaw tun pagaminen don. Togoka mogō de kōni tun ka ca, ani Ganaka mogō damado.

Togo njemogow ye Gana njemogow jalaki kosebē kasara in na. U ko ni nyen dilannen ye Ganakaw fe, walasa ka fitine don Togo.

Gana njemogow fana k'olu te se k'u sigi u da ma n'u ma jaabi di Togo kaw ma. U ko Togo jamana njemogow bē filaninkafoya de la demokarasi hukumu kōnō, bawo u b'a Jira i n'a fo demokarasi ka di u ye, k'a sorou bē k'a non mine dibi la; mogō te se k'i fanakuma fo, i te sek'i fanako ke. Yala jamana denw njemogow be ka min fo, o ni tijé ne te njogon na hali doonin.

ee! Badenkélé bē sisi, nk'a mēne man di del Farafinna bëe ye badenma ye, sanko minnu yere bē dance bo. O de koson, fokaben kera, ka njogonfaamuya don jamana fila ninnu ni njogon ce. Nka jama mana ke cogo o cogo kodon baliw ni bilakojuguw b'a la. O de la zanwuyekalo tile 22, mogōkuntandōw taara mugu ci Gana ni Togo dance masurunya jamana dō kan Togo jamana cōno. U ka fola, mogm ninnu bora Gana. Njenniniw bē senkan.

Jokolo Adama Kulibali

KUNNAFON IW KA FO YORO

Sefa wari binnin'a kunkow

Kabini da magara sefa wari fanga dōgoyali la, zanwuyekalo tile 12 don, jama girinna, sabula fiñe kura wulila. O fiñe in be bo mini? Jininkali daminena, Caman'm'a faamuya; halibi an be don min na nefoli be ka ke mögöw. ye an ka wari fanga dōgoyali kan. O bëe la faamuyali cogoya cayara, bëe y'a faamu i ka cogo la, min kadi min ye o b'o ke ; katugu goferenaman ye mögöw bila ka nefolike jama ye, o temennen ka bo yen, a ka nemögöw ni jagokelaw ni magobatiguiw ye nögön ye ka nögön kumanögönya songow lahalaya kan. A fôra ko mögösi kana tama fara i ka feerelifénw kan sanni ka goferenaman kanbo. Nka o kera filenkolon ci kan ye mögö caman tulo koro. Aa l'itiye tigenna ye, nka ni nyen kantigeda jira ko min na o ka don de ! Bamako fan bëe te bi fenw songo panna ka taa sanfe, hali bolo te d'a kan, sanko sen. K'a fo nin te geleya do ketoye dokan ? Hun ! a têna ke mögösi ko.

Bamako kono bi sukaro kilo kelen kera 75, a dun be dilan an ka jamana kono yan. Feerelikelaw be bo n'a ye sukala min na, o ma fen fara a songakan, mun koson do be fara a songakan Bamako? Nka zanwuyekalo tile 30, goferenaman y'a ka songo sigi feerelifénw kan. Ay'a jira fana ko do bëna fara baarakelaw ka saraw kan; o dfarankan in koni ye togo de ye, bari a fôra ko min be fara saraw kan, tige na a ka dëgo. A bëna ke mugan o mugan döröme fila be fara o kan (10%)

Yelema donna fen minnu songo la olu file :

Sukaro mugu kilo kelen bora 55 la ka na 65 la .

Malo min be wele ko «RM 40» o kilo bora 40 na ka na 42 la.

Tulu min be feere buteli kono o litiri kelen kera 91 ye.

Tulu min be barikon kono, n'a be summa,

o litiri kelen kera 82 ye.

A be fo safune min ma ko kulukoro safune, o bora 18 na, ka na döröme 20 na.

Tajiw songo file:

Esansi min togo ye siperi o bora 65 ka na 84 na; esansi gansan bora 60 la ka na 78 na;

Gasiwali bora 42 la ka na 55 la.

Esansi min togo ye ko melansi o bora 68 ka na 86 na.

Petöroli da ma yelema, o tor'a no na.

Gasi bora 600 la kana 700 la.

Min ye ji ni kuran ye olu file :

Ji : döröme mugan o mugan, döröme fila be yelen o kan.

Kuran : döröme mugan o mugan, döröme naani be yelen o kan.

Talifoni bora 14 na ka na 17 la (nka o ye miniti kelen ko ye de!).

Jokolo Adama Kulibali

SEGELE KELELIJEKULU KA LAJEBÄ

Nögönyeba do kera Bamako, zanwuyekalo damine na. Nögönye in tun be segele keleli de kan. Jamana caman tun ye nögön soro kene in kan. Burukinatun be yen, Moritani, Kôdiwari tun be yen, ka fara Cadi ni Mali kan. Tonsigi in nemögöya tun be zenerali Amadu Tumani Ture bolo. Laje in senfe, ajirala k'a foko segele be jamana 18 kono farafinna. Baara minnu kera bana in keleli hukumu kono, ari n'o minnu yera, n'olu b'a jira ko segele keleli ye sira soro, da sera nin bëe ma. A jirala fana, ko dabali werew bëna siri, jamana ninnu ka cesiri n'u ka kelenya kono, min b'a to baara in be taa ne halibi.

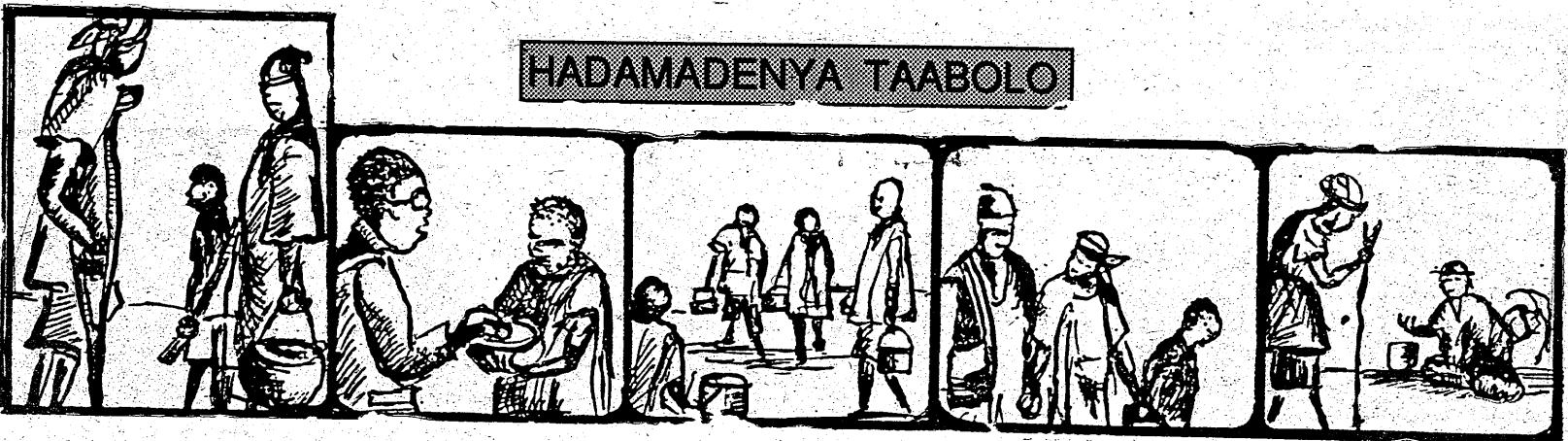
Adama Jokolo Kulibali

SANDARAMAW KA JE DAFIRILA

Sandaramaw ye je sigi sen kan san 1986. Mali sandaramaw bëe sen be je in na ; k'a ta jalatigibaw ka fo ka taa se jalami sentigiw ma. Ton in sigira demew de kama ka nesin dondenw ma. Kalo o kalo u be wari faranogon ka. Jalabatigiw be kemë naani di. Jalami sentigiw olu be kemë di. Ton be demew soro ka bo fan werew fe be menjajew ke ka wari soro . O wariw nana fana nögön kan, u be ke ka kalanson wala fen werew dilan mali sandaraman bëe togo la min be here lase u ma. Ton sebenwy'a Jira ko wari juri te don mögö si la hali n'a soro i ye tonden de ye kuma te mögö gansan ma. Ni sandarama min sera eretereti ye, ton be o bolomademe. Jalabatigi be miliyon kelen soro. Jalami sentigi ta ye wa bi duuru ye.

Sungalo min selen file nin ye, sandaramaw hakili be demena kabou ka ton yor. Nka i k'a don o deme soro be geleya k'a sababu ke a san kelen kelen ni ko ye ye, ton nagasira. Ton nemögö fila de ye wari yurugu-yurugu fo miliyon kemë hake. U be bolo la bi. Nka u ma jen ni jalaki in ye. Tonden döw naniya de ye u ka se n'u ye bogjeninen kan. Mögöw soro la a be minnu kono ko n'o kera o na ke maloya ye. Mögöw be kuma kelen fo ko farafinya diya ye nögön töjor ye. N'o te nin maloya yor be min? Mögöw ka wari kafolen e y'o dun n'e ma taa n'e ye bogjeninen kan n'be taan n'iye minni?

Job TERA

Kunkololabana furakelyo

Kunkololabana furakeliyōrōkelenpede bē Mali kōnō. A dayēlēla kabini tubabutile la pōnoze dōgōtōrōso la. Mōgōw b'a fō a yōrō ma ko «kabano». Kabini yērema hōrōnya tara, baarada in tora ka yiriwa ka taa a fē.

Mōgōfōlōmin y'a baara sinsin kōsēbē, o ye Dōgōtōrō Faran Samake ye. Ale de y'a dāmine ka furakeli lasabati «kabano» la.

An bē yōrō min na bi kunkolola-bana bē furakē pōnze. O furakeli ye cogo saba ye :

- Furawbēyen minnu bē kē banabatōw la. O fura ninnudow bē di fu. Minnu dili se bē faso ye, olu bē di fu.

- Kōtēba bē bō banabatōw ye. O bē se ka kē sababu ye ka bana kēneya.

- Baara misen bē di banabagatōw ma walasa u sigilen kana to ten gansan. O fana bē se ka kē sababu ye ka nōgōya lase u ma.

Banabagatōw bē lada dōgōtōrōso yēre la yen. Nka u nato u n'u somogōdō bē na nōgōn fē. O kun de ye u k'a dōn ko mōgōtōw m'u lafilī.

Kunkolola-banatō bē don «kabano» la cogodi ?

- Polisiw wala zandaramuw bē na ni dōwyē. Akac'ala a dōwyērē sirilen bē juru la u fē.

- Dōw somogōw de bē na n'u ye.

- Dōgōtōrōw yēre bē dōw lase «kabano» la n'a sōrō la u y'a kōlōsi ko u bē se ka kasara lase a sigiñogōnw ma wala a yēre ma.

- Banabatō yēre ka wuli ka se dōgōtōrōw ma a ka bana ko la, o ka dōgō.

Porofeseri Kumare ye baro dō kē

Arajo Mali la ka nēsin kunkololabatōw ka furakeliyōrō ma Pōnze dōgōtōrōso la. An ye kūnbaba minnu sōrō ka tōmō olu dō file nin ye.

Malikōnōyan, kunkolola-bana bē mōgō minnu na, olu bē furakē Pōnze dōgōtōrōsola. Ayorōbēweleko kabano. A dayēlēla kabini tubabutile waati. Sōrōdasi dōgōtōrō walima dōgōtōrō minnu bē bana caman furakē, olu de tun bē baara kē yen. A ka ca la a banabatōw tun caman ye sōrōdasi de ye. O waati y'a sōrō furakeli fanga tun ka dōgō kōsēbē. A ko bēe tun ye jagoyako dē ye.

Mali ka yēremahōrōnya talen kōfē, Faran Samake sigira baarada in kūnna. Ale tun ye dōgōtōrōya kalankē ka nēsin kunkolola-bana furakēlima. A ye yēlemaw dōn baarada in na k'a yiriwa:

Kumakele bēyen ni porofeseri Kumare da ser'a ma k'i snsin a kan kōsēbē, n'an bēe hakili ka kan ka to min na. A y'a jira ko maaw bē fen caman bisiki furakeliyōrō in kan. Mōgōw b'a fō ko kunkolola bana to caman bē Bamako dugu kōnō. K'olu ye mōgōw ye minnu ni kabano dēséra u la k'u bila ka bō. A ko mōgōw b'u ye cogo min dugu kōnō, olu fana b'u ye o cogo kelen na. U caman bē yen u ma deli ka se kabano la.

Ko, kelen de bē yen mōgōw ma min faam; gēleya damadōw bē baarada in na :

- Gēleya fōlō ye ko dōgōtōrōso in ma dabo baara minnu kama, a bē to k'o dōw ke. Mōgōw y'a kē kunkololabatōw lakana yōrō ye.

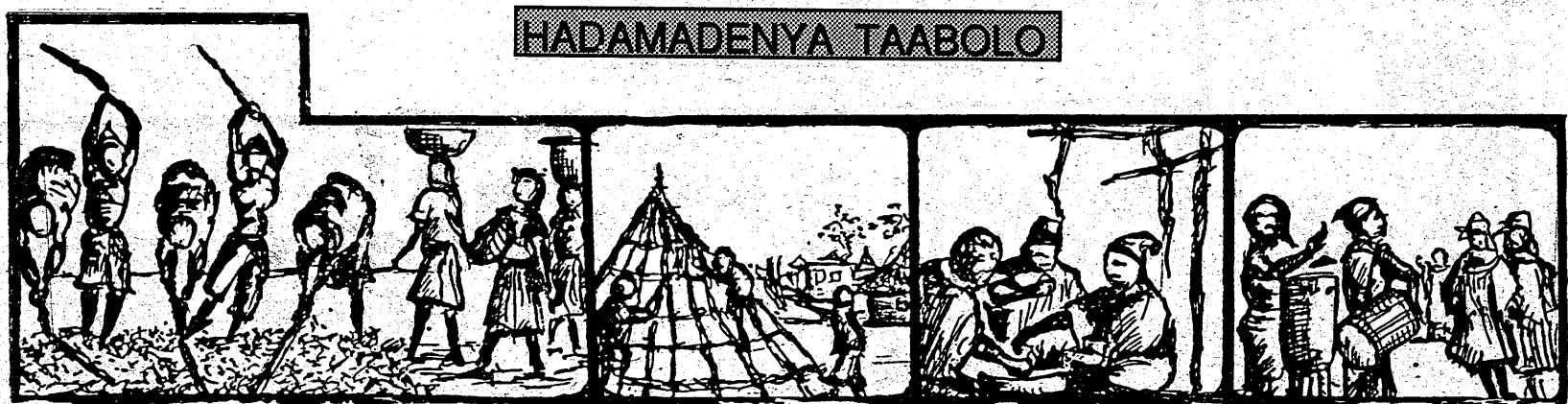
A bē dōw fana kōnō yēre ko yōrō don min ka kan ka dēmē don banabatōw ma. «Kabano» ma dabo nin si kama.

- An ka jamana jama bē ka caya. O bē na ni gēleyaw ye hadamadenw ma. O gēleyaw bē se ka ke hakilinaami sababu ye; janko denmisēn kunda. O mana kē, kunkololabatōfana bē caya kasōrō mali bēe kōnō, furakeli ye yōrō dōrōn de ye n'o bē Bamako. O de la nēmōgōw b'a fē ka furakeliyōrō dayēlēla maraw ni kafow kōnō. Nin gēleyaw ni de b'a to mōgō caman b'a fō ko dōgōtōrōw dēséra banabatōw ta f'u b'u bila ka yaala dugu kōnō. O banabatō minnu bē yaala dugu kōnō, a ka c'a la u caman yēre ma deli ka se dōgōtōrōso la.

Mōgōw b'u ye cogo min na, yaala la, dōgōtōrōfana b'u ye ten.

- Gēleya laban ye mōgōw ka faamubaliya ye. O faamubaliya bē sōrōhalidōgōtōrōdōw yēre la. O yōrōde la porofeseri Kumare y'a jira ko banabatōtōw mana furakē dōgōtōrōso la; n'u kēneyara, u bē labila. N'u taara so a banna. Nka ni kunkololabatō kēneyara, o t'a bannen ye. Fo dōgōtōrōw k'u janto a la a taalen kō so, k'a lajē cogo jumēnna a bē se ka segin hadamadenya la, k'a dēmē o siratige la.

SAHEL LIENNE ka baara
nēsinnen bē gate dilan ma
ani kūnnafonisēbenw.
Baara in lawulila k'an
takanw yiriwa walasa bē
ka kēne, si kana to dibi la.
Jamana baara taabolo ka
jeyā bēe ma.

HADAMADENYA TAABOLO

Npogotigininw ka dugubakōnō baaradenya

N'ankonpogotigininbaarakelaw, an kan bε minnu bε bɔ dugu misenw na kā nā baara nini duguba kōnō. Npogotigi minnū de bε ta baara la musow fε duguba kōnō. Muso minnub'uta baarakelaw b'u la, feerelikelaw b'u la, musogansanwyεrε b'u la. Ni kalo sara, u bε npogotiginin ninnu sara. Saratikan min bε baarakela n'a ka patɔrɔn cε, o ye ni kalo sara nin hake in bε sara n ye, ni n bɔ tuma sera n bε bɔ, walima n'i ka baarakε cogo man

n diya n b'i:bila; n'otε k'a fɔ an ka taa kubeda la k'an bolono bila senben na, o t'a la.

Denmissen ninnu mana na duguba kōnō, tijεna u bε gεleya caman sɔrɔ duguba kōnō. Dɔw bε garisege sɔrɔ, dɔw yεrε bε kε denbaw ye. Jekulu min tɔgɔ ye ko «A.M.P.I, o ye poroze dɔ sigi senkan min bε npogotigi ninnu dεmε k'u ka ko caman nεnabɔ. Poroze in tɔgɔ ye «Action Aide-familiale». Poroze nin ka baara ye ka baarakedenw di musow

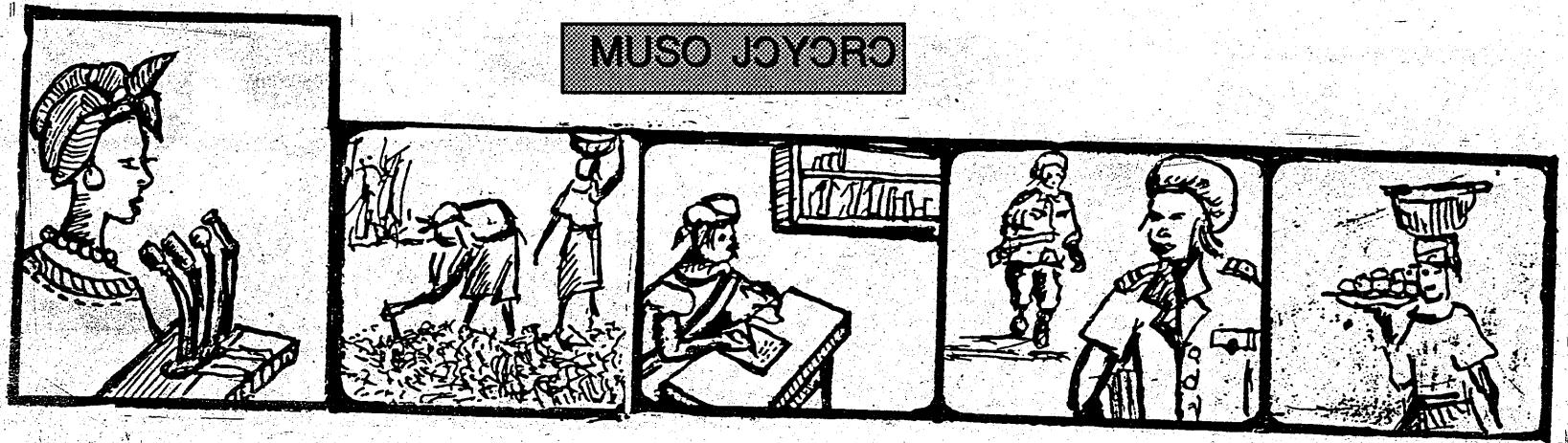
ma, minnu mago b'u lá, nka u bε ta baara la, u tε kε i n'a fɔ hadamaden t'u ye, bawo dɔw bε yen, u yεrε tε se ka baara minnu kε, u bε baarakela jagoya bila o la, dɔw b'u bugɔ, dɔw yεrε t'u ka sara di.

Paroze in ka njania dɔ fana ye ka, npogotiginin ninnu sɔn hakili la, k'u ladi u bε se k'u yεrε tanga cogo min kokuntan caman ma, k'u kisi bana juguw ma i n'a fɔ sidabana, ani bana wεrε minnu bε sɔrɔ cεnimusoya sira fε. A b'u dεmε k'u ka saraw sɔrɔn'a ma kε ni mankanye, a b'u ka musakaw labεn u ye walasa k'u ka sɔrɔ yiriwa.

Poroze « action aide-familiale bε «affaire sociale division» na Bamako, dibidanin kεrefε. A ka baara kɔni ye npogotiginin ninnu dεmεni, n'u kɔlɔsili ye sann'u segin tuma cε u ka so...

Mme Danbele Zakelini Goyita

Jonnii ye Nahawa Dunbiya ye?

Musoya te mone ye, dusukuntanya de ka jugun, n'ote muso joyoro ka bon dijne kono kosebe. Mogo caman be jamana kono, a n'a kokan, u ye Nahawa togo men, nka caman t'a don mogo min don. Saheli ser'a ma, ka masala k'a fe, a ye min soro ka fo a yere kan o file nin ye.

Nebangenna san 1961 Mafelé. Mafelé be Manankoro fe, Buguni mara la. Ne fa togo ye Musa Dunbiya, n ba togo ye Teréna Kulubali. N bangebaaw te dijne na. N fa banna san 1981, n ba banna bangenni dogokun. Ne lamona n mamuso bolo manankoro, n'o ye n ba faso ye.

N fa sigiyoro de y'a ke numu ye, bawo a sigira fulaw cela, a yere tun b'a ka dabaw n'a ka muruw dilan, o de la numuke Jar'a kun. Ne ba koni ye

diu ye; nka ko n'a cogoya de y'a to n'u ye ne yamaruya ka döñkili da. O temennen kó, ne yere faso kono, jo do be yen ote mogosi yamaruya ka döñkili da, hali n'i y'a damine, a be se yoroda la i kan be mine. Nka deliliw kera walasa, a be ne yamaruya cogo min. Ne yere ka döñkosebe, o kera tiyatiribó seni. San 1972 la, n ye lenna seni kan. Döñkili minnu ye hakilijagabo döñkiliye, n'a be fo solo, ne tun b'olu da. San 1974 la, ne nana Bamako,

Nahawa Dunbiya

Kulubali numu ye. Ne yere furulen don, den kelen be n bolo. Abe lakoli la, kilasi duurunan na.

N ye döñkilida damine kabini n dogomanin. Ne lamona du min kono, olu ye suna mogow ye, döñkili da man

denmisénw ka sanyelemanejenaje sekoni döñko hukumu kono na, n'o ye bijennali ye. O kera ne ka bijennali foloye. Ka döñkili da ka warisoro, n'y'o damine san 1981. O san na faransew ye «decouverte» sigi senkan, n ye

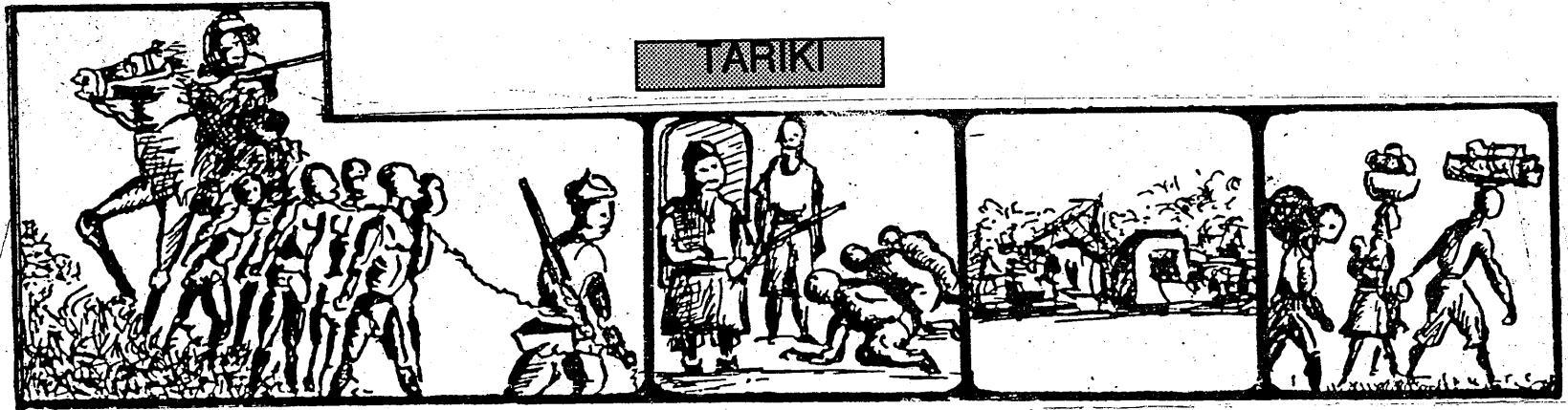
ladiyalifeba soro o la, o yere de y'a toni n'e donna kosebe jamana kokan. Ne yere be n ka döñkiliw laben n yere ye, n sigilen be kuma do miiri k'o ke döñkili ye, walima ni n be sunçola, n be sogo döñkili la, ni dugu jera, a kac'a la a te bo n kono. Ti ne don, döñkilida te fen nogon ye, nka gelyaba min be aritisitiw kan, o ye kaseti bo ye. An be segen minke, ant'o nafa soro. Bolikelaw n'oli ye «producteurs» ye, u t'an ka «droit» be sara, n'o ye an ka kan ni min ye. O temennen kó, an ka döñkiliw be sonya ka kasetiw dilan kerefe, n'o be wele ko «piratierie». An b'a jini nemogow fe u k'an deme o keleli la. Ne te döñkili da mogola. Nka mogodow be yen minnu joyoro ka bon ne ka dijenatige kono. O do ye sirakor Meri ye. Ale tun ye jamanatigi ye Buguni, a ye konuman caman ke Bugunikawye. Jigiyiri ye döñkili ye, min be kuma n fa kan. N ye momuso Dusuba fana fasa da.

An be don min na bi, ne ka naniya ye didadi layiriwali ye, k'a labaara konuman.

Anwaritisitiw ka baaraye hakili numan di ye jama ma, ka mogo waaju. An be wele min bila musow ma, o ye u k'u bolo di nogon ma, ka faso dilan; faso te seka dilan nidenw maladon konuman, k'u kalan. Muso i mana ke cogo o cogo, n'i be furu la i k'o bato kosebe. Minnu fana te furu la, u kana dusu, bawo furu ye bee ni konye; n te furula, o koro te ko n ye mogokuntan ye.

Mali folisenw n'a döñsenw n'a döñkiliw ka di mogo caman ye, minnu te jamana denw ye; hali n'u t'a faamu, a be don u la. O b'a jira ko halibi an k'an sinsin an ka sekou n'an ka döñko kan kosebe jamana kono a n'a kokan.

**Jokolo Adama Kulibali
ani Teyo Hageman**

Nansaratile la, nansara dögötöröw tun bë ñono.

kelen tun bë yen ko Zaki Delawusi. A ereteretera sisani, a sigilen bë Pari. A ye san 5 dëké Mali la; k'a ta san 1942 ka taa a bila san 1947 la. A sigilen tun bë Segu mara la. A ye san fila ni tila ke ñono ka soro ka taa san fila ni tila fana ke Segu. Ko minnu kéra yen o waatiw la, a ma jine u si kó ka d'a kan a ni ye Mali kanu kosebe.

A bë na Ofisi la san min o y'a soro dögötörö. Etesi de tun ye Ofisi dögötöröbaw n'a dögötörömisénw bëe kuntigi ye. Ale de ye Delawusi bila ka taa ñono k'a sigi dögötörö wëre no na min tun bë bë Urumani jamana na.

Bana bë se ka ke sababu ye ka mögo bali ka sene ke. Ode siratige la, Bilimu n'o tun ye Ofisi kuntigiba ye, ale y'a jini nansara dögötöröw ni farafin dögötöröw ka taa sigi ñono ka «kôlônu» n'o ye cikelawye, k'olu furake. Owaati y'a soro ñono kôlonduguw tun ye tan ni duuru ye. Dögötörömisén tun sigilen bëe dugu saba o dugu saba la. Olu bëe tun ye farafinwye. Furakeyörötun bëe dugu kelen-kelen bëe la. Ni bana tun ye dë mine, dugutigi de tun bë ci bila dögötörö ma ka na o tigi furake dugu yere kono. Ale muso tun ye tinmine muso ye. Musow caman tun bë na jigin musojingiso la, sabu minnu tun mana jigin yen, fini ni safune tun bë d'u ma. Utun bë to dögötöröso la yen k'u lafijë bë dögötörö kelen kono. U te baara ke wa dumuni bë d'u ma k'u labo. O de tun y'a to atun ka di musow ye uka taa musojingiso la. Nka ce dòw tun te son u musow ka taa yen.

Ka Delawusi to ñono, kélé nana wuli alimanw ni faransew ce. Esansi tun te soro ka ke mobiliw la. N'a ka negeso tun tijéna, a tun bë so de boli ka taa

kôlonduguw la.

Bana tun ka ca nka min tun bë mögöw töörö kosebe, o tun ye sumaya ye. Dögökun o dögökun, fura tun bë di denmisénw ma n'o ye kinikirini ye. Ale fura in te soro bi. Kinini de ye sumaya fura ye bi. Dögökun o dögökun, nege tun bë gosi ka denmisénw bëe wele ka na furakise d'u ma. Fura in nafa tun ka bon kosebe sabu ni minnu tun y'a kunu, a ka c'a la, sumaya tun te olu mine.

Ñono kaw bëe tun ye kôlônu ye. Soro dasi tun b'u la. Olu caman tun bë bo Otiwalta n'o ye Burukina n'a ye ka na baara ke. U tun te na u yere ma. Waajibiko tun don. San o san, nansaraw tun bë taa Burukina ka mögo mine ka ke soro dasi wye i n'a a tun bë ke Mali yere kono cogo min. Mögo saba de tun bë wuli ka taa o soro dasi età la. Kelen ye komandan ye, filanan ye soro dasi ka jemogoye. A sabanan, o ye dögötörö ye. U tun mana se yore min, u tun bë kamalenw bëe wele ka na, dögötörö bë soro k'u laje. Ale de tun b'a jira ko karisa ka kéné, k'a bë se ka soro dasi ya ke wala karisa man kéné, a ka taa so.

Soro dasi tun ye suguya fila ye. Dòw tun ye soro dasi yere wye. Olu tun b'a jate k'u ka fisa kulu filanan mögöw ye. Fugula bilenman ni finiw ani marifa tun bë d'u ma. Kabini don min n'u tara soro dasi ya, u ni nansara bë taa. Kulu filanan mögöw tun ye soro dasi wye minnu ni marifa ni fugulan bilenman tun te d'u ma. Olu tun te taa kélé la. U tun bë taa ofisi mara la ka forsebaara ke. U bë san fila ke yen ka falawtutige, ka kanarew (bajalanw) sen, ka kôlon sow jo ani ka donita ke. U ka baara tun

ye segen dan ye; min n'a bë se ka jate i ko jonya.

Dögötörö Delawusi ye soro dasi caman furake ñono mara la. Soro dasi ninnu bëe tun lajelendon kanw de kono. Kanw tun ye bugudaw ye minnu ni mögo werewtuntéyen soro dasi wko. Musow tun te yen, kuma te denmisénw ma. San 1943, kono bolijugu dö donna kan kono. A juguya kojugu, mögo caman sara. Bana in daminéna, Delawusi ma se k'a kélé k'a sababu ke furantaya ye. Fura tun te se ka bë Faransi ka na Mali la sabu kélé tun bë senna, delawusi y'i sigi sa k'i miiri. A labanna ka mögöw bëe labo kanw kono. O kéléenna a ye kan kónonafénw bëe jeni kasoré ka bugukuraw jo. A y'o ke ka d'a kan a y'a faamu ko ni soro dasi wye lajelentora njogon kan, ko kono boli bë se k'u bëe mine. O de koso a ye bugu kuraw jo k'u bëe lasigi kelen-kelen. O kelen, bana ma mögo mine tugun.

An ye fën minnu sëben, dögötörö Delawusi de y'u fo an ye.

Fatogoma Jara
ani Aoua Fofana Pari-Faransi

SAHELI kanuba aw,
jeñsenñijekulu ka taama ma se
yore bëe la. Ni min ka dugu ma
kunnafoniseben in soro, i bë se
ka bataki ci an ma B.P.2710 la,
Tel: 23.14.29 (Bamako), walima
i bë se Bamako. An ka
baarakeda nesinen bë
sogoninko musojingiso ma,
Nimaga ka Sangaso la
faramansi sante.

nemogo te jamana kono, wari dunyaw de be yen !

An sera Syekina Ture ma, bololabaarakela don Falaje (Bamako) k'a nininka a ka baara cogoyaw la an'a be geleyaw ni nogoya minnu soro a la.

Syekina Ture ye Bugunika ye. Afa tɔgɔye Sidi Ture, ka bo jalaninkoro. Aba ye Fanta Kamara ye ka bo Naherela. Kabini san 1954 a bora lakolila Buguni ka taa negedaga dilan dege Bamako san 1956. A tor'o la ka fen werew dilanni kalan n'oye selidagaw ni baradaw n'u nogonnawye. A ye negebaara njenini fo ka ko caman faamuya a kono: O kelen sa, a y'i nesin mansindilan ma. Tureke nana dannike mansin do dilan n'a yere hakilina ye. O baara numan keli koson a y'a ka dipulomu folofolosoro fuwari enterinasonnalido senfe. A ye dipulomu werew soro o kofe.

Nka Syekina Ture ka fola, dipulomu ninnu ma fosi de ne a ye sabu ka d'a kan a ma wari soro a la. A yere numa na, wari dara dow ka dipulomu kan ka d'u ma. Ale min be ta fuwari kene ninnu kan a yere ye kasoro jamana ma deme don a ma, a te fosi sor'a la. O si ma to a ka salaya baara in fe. A tor'o la ka jiridese dege. Wa min b'a ni jirimarin desela tow ce, o ye ko ale be mogo ja ta k'a dese jiri la ka ke i n'a fo l'yer. Nka a ma dan jiridese doron ma a be kabakuru fana dese. A ka baara folo kabakuru dese la, o kera Musa Tarawele ye. A kelen k'o baara ke, a ma wari sor'o la sabu o wari tun ka kan ka di bololabaarakelaw kuntigi de ma. O temener ko, a ye A.T.T. dilan kaba la, ka tila ka Alifa Umaru fana ja dese. A ye wari soro ni baajra fila ninnu na.

Nin kuma b'a jira ko Tureke ye geleya min soro a ka baaa in na, a m'o nogoya nogon sor'a la. Hali danhike mansin min file nin ye n'a y'a dilan o ker'a bolo to k'a je ye sabu ka d'a kan mogow soro minnu y'a baara jaasi a bolo. Mansin in dun, ale de b'a fen bee dilan. N'a bora a nege yere la a fan si te bo tubabu jamana la. Waati min n'a ye mansin in dilan, a sera n'a ye CMDT nemogow ma du y'a baara lateme FONCOMA ma. FONCOMA nana dese co k'a dilan. Ale min y'a dilan, dilanni ka feere ma lateme a ma. A ma kene n'a ka war y'e; awa FONCOMA fana ma kene n'a ye. Asan, a kera wari tine dan ye sabu

jamana be yiriwa. Kunnafo ni dilibaliya nogon ma u yere dama ni nogon ce, ko fo u ka wuli ko kele. Sabu ka d'a kan an ka

kungokononaw na, halibi mogow be yen abe minnu kono kon'i ye tubabuw ka fen dilannen nogon dilan, ki be kunko soro. O miiriya dun ni tije ce ka jan.

Syekina Ture k'ale be wele bila Mali bololabaarakelaw ni jamana nemogowma, u k'u bolo di nogon ma ka baara ke. Ko bololabaarakelaw be jamana kono yan minnu be se ka

tubabuw bololaten caman dilan. A y'a jira ko sefawari min jaasilen file nin ye k'o kakan ka ke sababu ye olu bololabaarakelaw k'u fara nogon kan. Ko jamana nemogow kakan ka wulik'olu tomo ka bo mogo tow la walasa u ka siraw jini minb'a to an be kukan minanw ye k'u to ye k'an nesin an ka fen dilannenw ma sabu olu songo be nogoya an ma.

Sidalamin Ag Doho

Laboli kuntigi:

Sumayilla Sanba Tarawele

Sebennijekulu nemogo

Jod Tera

Sebennijekulu:

Jokolo Adama Kulibali, Theo

Hageman

Sidalamin Ag Doho, Morilaka

Fatogoma Jara, Aoua Fotana (Paris)

Sebenbagga orodinateri la :

KIBARU

Jadilannaw

Alifa Yaya Jara, Mamadu Kumare

Labugunyoro

G. Munkoro

Haka - 5000

Jensencogo : Saheli Jensenjekulu